

משה חיים פלח

בשיטת הרמב"ם בדין חליצה פסולה

הנרות, ה"ג מהני אם תחזור הראשונה על כל האחין, דחיזור האחין לראשונה מהני להתיר נרותה.

והדברים צריכים ביאור, הלא דמה שייכא חליצה אחר דכבר הותרה לשוק, ועוד דמה מהני חיזור האחין לראשונה לענין להתיר הנרה [והא בגמ' מצואר דדין חיזור דאחין היינו ד"חלץ לה האי מפקע זיקתו חלץ לה האי מפקע זיקתו" ומהיכ"ת דיהני להתיר הנרה].

עוד תמהו האחרו' דצפרק ז' מיבום וחליצה (ה"ט) כתב הרמב"ם ז"ל ש"ל שלשה אחין שנים מהן נשואין לשתי אחיות ויש לכל אחת משתיהן נרה ומתו הנשואין את האחיות ונפלו האחיות ונרותיהן ליבום אם חלץ לנרות נפטרו האחיות, אבל אם חלץ לאחיות לא נפטרו נרותיהן עד שיחלצו הנרות, מפני שחליצת אחיות חליצה שאינה מעולה וחליצה שאינה מעולה אינה פוטרת את הנרה כמו שבארנו עכ"ל, והא בפשוטו היכא דאיכא יבם אחד לעולם הוי כחיזור דאחין, דהרי איהו כל האחין, וא"כ מדוע פסק הרמב"ם דאין חליצתו פוטרת הנרה, והרי צפרק ה' מצואר ברמב"ם דחיזור דאחין מהני להתיר הנרה^א.

ובפשוטו ז"ל כמ"ש צביאור הגר"א (סי' קע סקמ"ח) דעת הרמב"ם לחלק בזה בין שוות למעולה וגרועה, וכל דברי הרמב"ם צפרק ה' דמהני חיזור דאחין להתיר הנרות היינו דוקא בשוות, אך

אמר רבא בר רב הונא אמר רב שלש אחיות יבמות שנפלו לפני שני אחין יבמין זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת ואמנעית צריכה חליצה משניהם כו' חלץ לה האי מפקע זיקתו חלץ לה האי מפקע זיקתו כו' ושמאל אמר אחד חולץ לכולן מכדי שמעינן ליה לשמאל דאמר חליצה מעליא בעינן דאמר שמאל חלץ לאחיות לא נפטרו נרות היכא דקיימא חליצה דשמעון חליצה כשרה חליץ לה ראובן חליצה פסולה, מאי אחד חולץ לכולן נמי דקאמר אאמנעית והא כולן קאמר כיון דרובה גביה קרי ליה כולן, ואיבעית אימא כי קאמר שמאל חליצה מעליא בעינן ה"מ למיפטר נרותה אבל מפטרא נפשה פטרה.

והנה כתב הרמב"ם (פ"ה מיבום וחליצה ה"י) ז"ל החליצה שחולץ היבם ליבמתו תחלה אם לא קדמה דבר אחר נקראת חליצה מעולה, ואם קדמה גט או מאמר בין מיבם זה בין מאחיו בין זה בין צרתה הרי זו נקראת חליצה פחותה כו' (ה"ט) נחלצה אחת מהן חליצה פחותה הותרה להנשא לזר זו שנחלצה אבל נרותה אסורה עד שתחלוץ גם היא או עד שיחלצו כל האחין לראשונה שנחלצה החליצה הפחותה, שאין חליצה פחותה מסלקת זיקת היבם מבית זה עד שתחזור על כל האחין או עד שתחלוץ כל אחת מהן עכ"ל, ומצואר בדברי הרמב"ם דפסק דלמיפטר נפשיה חליצה פסולה אינה צריכה חיזור אלא רק למיפטר נרה, אולם הוסיף הרמב"ם דכשם דמהני אם תחלוץ כל אחת מן

^א **ויש** מצארים דהרי מצואר בגמ' דדין חליצה פסולה תלי בפלוגתא דזיקה, והרי לעיל (ג'י) ויב"ד מצואר בגמ' דאיכא מ"ד דיש זיקה בחד ואין זיקה בתרי, ומצואר בגמ' דלהך מ"ד ליכא איסור קרובות בתרי, ומשמע בפשוטו דהגר דבתרי ליכא זיקה כלל [ולא דאיכא זיקה משותפת, או דזוקה רק למי דייבם לצדוק, וכדמשמע לפו"ר בגמ' (מדריש עד ד) ואכמ"ל] ויש לומר דכל דברי הרמב"ם דמהני חיזור דאחין להתיר הנרה היינו בתרי דקלשה זיקה אך בחד דהויא זיקה אלימא ל"מ, אולם הדברים מתודשים, דכיון דעכ"פ איכא דין דחליצה פסולה גם בתרי, מהיכ"ת דיהיו חלוקין לענין הך דינא דחיזור דאחין מהני להתיר הנרה.

ולקמן (כט ב) תנן שלשה אחין שנים נשואים שתי

אחיות ואחד מופנה מת אחד מצעלי אחיות ועשה זה מופנה מאמר ואח"כ מת אחיו השני בית שמאי אומרים אשתו עמו והלזו תכלה משום אחות אשה וב"ה אומרים מוציא את אשתו בגט ובחליצה ואשת אחיו בחליצה, א"ר אלעזר לא תימא מאמר לב"ש קונה קנין גמור דאי בעי לאפוקי סגי לה בגיטא אלא מאמר לב"ש אינו קונה אלא לדחות בצרה בלבד, ומבואר דאף לבית שמאי אם בא להוציאה טעונה גט וחליצה, ומ"מ שיטת התוס' (יח ג) דאחר מאמר דבית שמאי תו ליכא למיחש לביטול מצות יבמין, ובפשוטו שיטת התוס' דנתקיימה מצות יבמין במאמר לחוד, והרמב"ן (כט ב) פליג וכתב דנראה איפכא דאף אי מאמר לבית שמאי קונה קנין גמור ואינה טעונה חליצה ודלא כר"א, מ"מ ליכא קיום מצות יבוס אלא בציאה, ובשיטת התוס' ז"ב דכיון דחזינן דטעונה חליצה, משמע דלא נתקיימה עדיין מצות יבוס, ומבארים האחרו' דאף דמצות יבוס נתקיימה, מ"מ צעיא מתיר דחליצה על הזיקה, ומשום דזיקה לא פקעה בכדי, ומאמר אינו מפקיע הזיקה, וחזינן דאיכא בחליצה דין מתיר אף היכא דליכא מצוה כלל, וכן דנו בהא דלולי דינא דנעשית כאשתו ס"ד דאם בא להוציאה טעונה חליצה, דיתכן דאין זה מדין מצות יבמין, אלא דין חליצה מתיר בלבד.

וכן דינא דלמ"ד יש זיקה קידושין לא מפקעי זיקה דקדקו האחרו' [יעוין בקונטרס זיקה להא"ש (סק"ט) ובש"י ר' שמואל ז"ל (כ"א סק"י) ובחי' הגרנ"פ (ס"ק שג וס"ק תכט)] מדברי הריב"ז א"ל (יח ג, עט ג) דהוי מדאורייתא [ומהאי טעמא סבירא ליה דאף נישואין לא מפקעי זיקה ואף בנעשה פלוג דכא לר"ע, ואין זה משום דאינה נעשית ערוה גמורה אלא אף דנעשית

במעולה וגרועה לא מהני, ובפ"ז הרי מיירי הרמב"ם בצרות ואחיות דפסק הרמב"ם כר"ב אשי דלא אלימא זיקה לשוויי לזרה כערוה והויא מעולה וגרועה [ונחלקו האחרו' דעת הרמב"ם אי סבירא ליה דזרת אחות זקוקה מותרת לגמרי וכמשמעות רש"י (סד"ה בעולם) או דמודה דאסורה אלא דסבר דמ"מ חליצתה מעולה טפי משום דקל אסורה משל אחיות וכמ"ש רש"י (בד"ה הלך לאחיות)].

אולם מלבד דגדר הדברים צריך ביאור, הנה לפו"ר משמע לפ"י דינא דחליצה פסולה זריכה חיזור בשוות ודינא דמעולה וגרועה תרי דיני חלוקין נינהו, וכדבאמת חילקו הרמב"ם לב' פרקים, והרי הרמב"ם בפ"ו סיים "שחליצת אחיות חליצה שאינה מעולה וחליצה שאינה מעולה אינה פוטרת את הזרה כמו שבארנו" ומש"כ כמו שבארנו כוונתו לכאורה למש"כ בפרק ה', ומשמע דחד דינא הוא.

והנה בעיקר דברי הרמב"ם דמהני חיזור לאחין להחיר הזרה, ושייכא חליצה בראשונה אף אחר שהותרה לשוק, יש לבאר [ויסוד הדברים ביאר הגרנ"פ (ס"ק תלב) בדברי הגמ' דמפלגינן בין מיפטר נפשיה למיפטר זרה^ב] ובהקדס ביאור גדר דין חליצה, דהנה חקרו האחרו' בעיקר גדר דין חליצה, ויש לדון בזה לכא' ד' זדדים, האחד דהוי דין מתיר דומיא דגירושין, וכדמצינו בקידושין (ג, יד ב) דסלקא דעתין דתהא אשת איש יוצאת בחליצה קל וחומר מיבמה [ומ"מ כבר ביאר בחידושי רבינו חיים הלוי (פ"ד מיבוס וחליצה) דלא האדס פועל את ההיתר אלא הוי מידי דממילא מכח המעשה, ומה"ט סגי בכוונת המעשה ולא בעינן דין דעת, וכן מה"ט דעת כמה ראשונים דלא בעינן עדות לקוימי בחליצה ואכמ"ל].

^ב וד"ל דשאני דינא דמפטר א נפשה מהא דמפטר א זרתה בחליצתה, דהא דמפטר א נפשה הוא משום דחליצה אפקעה לזיקתה, אמנם הא דמפטר א זרה הוא משום דהיכא דנתקיים דין חליצה בזרתה שוב לא צעיא חליצה, וזוהו הוא דס"ל לשמואל דחליצה מעליא בעינן, דלגבי הך יבמה לא מקרי דכבר נתקיים דין חליצה, דהא מצותה היא דצעיא חליצה כשרה, ובחליצה פסולה לא מקרי דנתקיימה מצות חליצה היכא דאפשר בחליצה מעליא ולא מפטר א זרה, אבל למיפטר נפשה לא בעינן דמתקיים מצות יבוס, אלא דחליצתה מתירתה, וגם חליצה גרועה מציא להחירה עכ"ל יעו"ש.

מ"מ אין הכשר החליצה בתולדה מקיום המזוה, דע"י דנתקיימה מצות חליצה הותרה לשוק, אלא איפכא דהמזוה מתקיימת ע"י חלות היתר החליצה יעו"ש.

אך עוד זידדו האחרו' דיסוד דין חליצה הוי מזוה, דהיבמה אסורה עד שנתקיים זה דין מצות חליצה, והיתר היבמה ע"י החליצה הוא משום דכזר נתקיימה זה מצות חליצה.

ויעוין בחי' הגרש"ש (סי' כה) דנקט דהיתר היבמה לשוק הוי תולאה מקיום מצות החליצה, וביאר עפ"ז משמעות שיטת רש"י (כ ע"א וע"ג) דחייבי לאוין לרב גידל אס בעלו קנו, וכן חייבי לאוין ועשה לדין, ומ"מ זריכות גט וחליצה, וביאר הגרש"ש דאף דקנין היבוס לא תלי במצות יבוס, ואף בחי"ל דליכא מזוה איכא קנין יבוס, מ"מ הפקעת הזיקה תלויה בקיום המזוה דוקא ולא בקנין, וז"ל וענין הקנין הוא בגדר שאר קניינים דמה ענין קנין להמזוה, רק הפטור לדין הזיקה שהוא לא מדרכי קנין רק שכן גזרה תורה, כמו התרת נעל שמפקיע הזיקה, ודאי מסתבר שרק היכא דיש בזה מזוה מן התורה והוא פועל למזוה, אבל אס ליכא מזוה אינו פועל כלל, כמו התרת נעל שלא במקום מזוה עכ"ל [אלא דמדדבריו היה נראה דאין הגדר דעלם הא דטעונה מצות יבוס וחליצה אוסרה ולהכי בחליצה ניתרת, אלא אף דהזיקה היא האוסרת, מ"מ גזרה תורה דע"י מצות חליצה פקעה הזיקה, אך יתכן עוד דעיקר האוסר הוא מה דנדרשת ליבוס או חליצה].

אך יתכן עוד דתרי דיני איכא בחליצה, וגם בזה יש לדון בחי' אנפי, דיש לומר דלעולם היבמה אסורה עד שיתקיים זה דין מצות חליצה, אך מלבד זה בעינא נמי מתיר על הזיקה, ואף אס נתקיימה או בטלה המזוה, בעינא דין מתיר על הזיקה².

ערוה גמורה לא פקעה זיקה] וז"ב למה דהוכיחו האחרו' מסוגיא דהערל (עט ג) דאיכא פטור ערוה אף אחר נפילה אמאי טעונה חליצה מדאורייתא, ובפשוטו ביאור הדברים דאף דחילל זה פטור מיבוס והשתא לית זה מצות יבוס וחליצה, מ"מ למ"ד יש זיקה אמרינן דזיקה דחלה לא פקעה בכדי והא דטעונה חליצה היינו משום דחליצה הויא מתיר על הזיקה, וכל ללא פקעה הזיקה ממילא טעונה מתיר דחליצה [מיהו יעוין היטב בדברי הריטב"א דפרק הערל (עט ג) דמבואר דבערוה אחר נפילה אס בא עליה טעונה גט וחליצה, ולכאורה קשה דבפשוטו קנין היבוס אינו אלא מכח מצות יבוס, ואס איתא דאף בערוה אחר נפילה ליכא מצות יבוס היאך קנאה, אולם יעוין דריטב"א (סא) שכתב דאף דיבמה נקנית בהערה, מ"מ מקיום מצוה ליתא כלל אלא בגמר ביאה, ומבואר מדברי הריטב"א דקנין היבוס ומצות היבוס לא שייכי כלל זה לזה, ובהערה קני ליה אף דלא קיים מצות יבוס כלל, ונהי דהתם מיירי ביבמה דאית זה מצות יבוס, אך עכ"פ חזינן דדין קנין היבוס לא תלי במצות היבוס, ומעתה יש לומר דכל דאית זה זיקה, אית זה דינא דנקנית בביאה מכח הזיקה, ואף אי לית זה מצות יבוס כלל, אלא דכיון דהויא ביאה פסולה לא פקעה הזיקה לגמרי, וטעונה גט וחליצה ואכמ"ל].

ולקמן (קד ג) תנן חולצת לקטן חליצתה פסולה כו' (קה ג) איש כתוב בפרשה, ותמהו האחרו' (יעוין באבי עזרי פ"א מיבוס ה"א) דלמאי בעינן מיעוטא מקרא דקטן לא חליץ, תיפול דקטן לאו בר מיעבד מזוה הוא, והוכיחו מהכא דיסוד דין חליצה הוי מעשה מתיר להפקעת הזיקה, והא דחליצה הויא מצוה (כדלדידו האחרו' ואכמ"ג) היינו דליכא מצוה למעבד הכ דין מתיר, וכן נקט הקובץ הערות (סי' יא סק"ג) דאף דחליצה מצוה היא,

² **ולקמן** (קד ג) איתא דבסנדל של עבודה זרה לא תחלוץ ואס חלצה חליצתה כשירה, והביאו הראשונים דיש מפרשים טעמא דמילתא משום דנהניית דמותרת להנשא על ידי זה, ותמה הרמב"ן דא"כ תיפסל החליצה אף בדיעבד, וכדאשכחנא בראש השנה (כח ב) גבי חוקע בשופר של הקדש דאי מצוה ליהנות ניתנו לא יאל, אלמא כיון דאי ניתנו דלא יאל אישתכח דלא נהנה אמרינן דלא יאל ולא נהנה,

אולם ליישב דעת הרמב"ם יש לדון איפכא, דלהתיר היצמה לשוק סגי בחדא מתרתי, דכל היכא דנעשה ביצמה מתיר דחליצה הותרה לשוק אף בגוונא דאכתי לא נתקיימה בהך חליצה מנזות חליצה, וכמו כן היכא דנתקיים צבית דין מנזות חליצה הותר כל הבית, ואף הנך יצמות דלא נעשה בהן מתיר דחליצה.

ועפ"ז יש לבאר שיטת הרמב"ם, דבאמת בהך חליצה פסולה לא נתקיימה מנזות חליצה לגמרי, ומש"ה אכתי לא הותרו שאר הנרות, אך היא עצמה מיהא הותרה כיון דנעשה בה דין מתיר דחליצה, אך היכא דחלצו כל האחין לראשונה, בזה נתקיימה מנזות חליצה צבית, וממילא הותרו כל הנרות.

אולם לכאורה הדברים מחודשים לומר דסגי בחדא מתרתי, דאי הא דטעונה מנזות חליצה אוסרה לשוק, כיצד מהני דין מתיר דחליצה להסירה, ואי כל איסורה לשוק הוי מחמת הזיקה, וחליצה הוי דין מתיר המפקיע זיקה, א"כ כיון דחליצת האחת ל"ה מתיר לנרות, כיצד הותרו בחליצה גמורה דאית בה מנזות חליצה.

ולכאורה נריך לומר בזה דהזיקה מתחדשת כל שעה מכח המנזה ולהכי כל היכא דנתקיימה המנזה פקעה הזיקה ממילא אף בלא דין מתיר, אלא דצ"ב לפ"ז כיצד מהני מתיר גרידא להפקיע זיקה,

והא מ"מ מתחדש הזיקה מחדש מכח המנזה, ואפשר דדין המתיר איתיה כל שעה ושעה [ויעוין בקובץ הערות (סי"ב סק"ב) דלידד דטעמא דליכא איסורי קרובות אחר מיתה, וכן בחלוצה בעינן לאיסור מחודש דקרובות חלוצה, משום דהזיקה מתחדשת כל שעה יעו"ש].

ונראה לדון לבאר עד"ז ובאופן אחר, דלעולם עיקר דין מתיר דחליצה הוי מכח המנזה, ובחליצה פסולה בלא חיזור אכתי לא נתקיימה מנזות חליצה, ומהאי טעמא לא הותרו הנרות, והא דהך יצמה עצמה שחלצה הותרה יש לבאר, דהנהגה לקמן (כט ב) תנן שלשה אחין שנים נשואים שתי אחיות ואחד מופנה מת אחד מבעלי אחיות ועשה בה מופנה מאמר ואח"כ מת אחיו השני בית שמאי אומרים אשתו עמו והלזו תלא משום אחות אשה וצ"ה אומרים מוציא את אשתו בגט ובחליצה ואשת אחיו בחליצה כו' אמר רבי אלעזר לא תימא מאמר לבית שמאי קונה קנין גמור דאי בעי לאפוקי סגי לה בגיטא אלא מאמר לצ"ש אינו קונה אלא לדחות צנרה בלבד, ושיטת תוס' ורוב הראשונים התם דהך "לדחות צנרה" הוי כפשוטו, אלא דצ"ב כיון דהיא עצמה לא הותרה ע"י המאמר ואכתי טעונה חליצה כיצד הותרה נרתה, וביארו תוס' שם וז"ל אף על גב דבעלת מאמר לא סגי לה בגט נרתה מיהו פטורה לגמרי בלא חליצה דכיון שהתחיל הקנין לעשות בזה אף

אלא ע"כ דהכא נמי גבי חליצה שייך טעמא דמנזות לאו ליהנות ניתנו, אלא דלכתחילה אסור משום דנראית כנהנית ומשום דמאיס, וכן מבואר בדברי הרשב"א והריטב"א שם.

ובישועות יעקב (אהע"ז סי' קסט סק"ב) כתב ליישב שיטת הנך מפרשים, דתרי דיני איכא בחליצה חדא עלם הפקעת הזיקה והצ' דהוי מעשה מנזה, ולא תלו הא בזה, ואף היכא דלא קיים המנזה מ"מ חיייל דין המתיר דחליצה וניתרת לשוק.

אך דעת הרמב"ן והרשב"א והריטב"א דלא ניחא להו בזה, מבואר לכאורה דהיתר לשוק הוי כתוצאה מקיום המנזה (ויעוין בהג"ו לריטב"א עב) [מיהו יש לדחות, דיעוין בקובץ הערות (סי' עד סק"ב וסי"א סק"ב) דביאר דבין הרמב"ן ובין הנך מפרשים סבירי דגדר דין חליצה הוי מעשה המתיר, וקיום המנזה אינו אלא בתוצאה מחלות הכשר החליצה, אלא עיקר פלוגתתם בטעמא דהחוקע בשופר של הקדש לא ילא למ"ד אי מנזות ליהנות ניתנו, דעת הרמב"ן דהוי מדין אי עביד לא מהני והך טעמא שייך בחליצה, ואף דהכשר החליצה אינו תוצאה מקיום המנזה, אך דעת הנך מפרשים דטעמא דחוקע בשופר של הקדש לא ילא הוי מדין מנזה הבאה בעבירה (כפירוש קמח"א בריטב"א בראש השנה עב) ובחליצה כיון דהכשר החליצה אינו בתוצאה מקיום המנזה, אף דלא קיים המנזה ומשום דהויא מנזה הבאה בעבירה, מ"מ הותרה לשוק].

באותו בית מעשה שדוחה ארומה בחליצה או שיצטט לאחת מהם דקאי אררה בלא יצנה הא בשנדחית יצמה ממילא בקדושי ארותה לא^א ולמשנ"ט בשיטת הרמב"ם דין לא יצנה הוי דוקא בארות יצמה עזמה דנעשה צה מעשה הדוחה ארותה, ולא בצרות ואף דהן מכלל הצית.

אולם נהי דהחלוצה עזמה נדחתה מיצום ע"י דאחחלא צה חליצה וממילא אף הותרה לשוק ע"י, מ"מ אכתי לא נתקיימה צה מצות חליצה לגמרי, ומש"ה אכתי שייכא צה חליצה, ואחר דחזרה על כל האחין נתקיימה צה מצות חליצה [דזהו דין חליצה פסולה, דאף דבחליצה כשירה נתקיימה המצוה בחליצת אחד מן האחין, אך בחליצה פסולה איכא מצוה על כל היצנים לחלוץ, אך בחליצת כולן שפיר נתקיימה המצוה ויעוין בפירוש המשנה בס"פ רצן גמליאל וז"ל לפי שהכלל אצלינו חליצה מעולה צענן למפטור צרה, ואופן שלמותה הוא כמו שאמר חליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין כולן ואז תותר צרתה לשוק עכ"ל ומצואר דע"י החיזור נעשית חליצה שלימה ויעוין בצרכ"ש (ס"י)] וממילא הותרו אף שאר הצרות, דכל דנתקיימה מצות חליצה בצית ממילא הותר כל הצית.

וביאור החילוק צין אחין לצרות, דחליצה פסולה מטעמיה חיזור על כל האחין ואינה מטעמיה חיזור על כל הצרות, יש לצאר ע"פ הנ"ל דיסוד החסרון צזה הוא בקיום מצות החליצה, דהנה האחרו' דקדקו מלשון הרמב"ם (רי"ש הל' יצום) דמצות יצום [ולכאורה ה"ה חליצה] הויא על היצם בצבד ולא על היצמה, ומעתה יש לומר דבמקום חליצה פסולה דלא מצ"י ליצומי אין מתקיימת מצות האחד בחליצת הצירו, ולהכי צריכים כולן לחלוץ ולא נתקיימה המצוה עד שיחלצו כולן, אך לענין הצרות כיון דמצות יצום וחליצה לא נאמרה עליהן, סגי בחליצת אחת מן הצרות, ויש להאריך עוד בשיטת הרמב"ם.

והנה כבר נתבאר דמדברי הרמב"ם צפ"ז (ה"ט) מצואר דצמעולה וגרועה מודה הרמב"ם דלא

על פי שלא נגמר קרינן ציה צית אחד הוא צונה ואינו צונה צ' צתים וטעמא דצ"ש דצברי דלהני קרא דדרשינן ציאה גומרת צה ואין כסף ושטר גומרין צה לענין דאי צעי לאפקוי דלא סגי לה בגט עכ"ל, ומצואר דהיתר הצרות ע"י היצום לא צעי לדין שליחותייהו, אלא כל דהתחיל לייצם אחת חייל צצרות דינא דצית אחד הוא צונה ואינו צונה שני צתים המפקיען מייצום, ומכאן הותרו לשוק בלא חליצה.

ומעתה נראה לצאר על דרך זה בשיטת הרמב"ם, דבחליצה פסולה בלא חיזור אף דאכתי לא נתקיימה צזה לגמרי מצות יצמין, מ"מ כיון דאחחיל צה בחליצה חייל צה דינא דכיון שלא צנה שוב לא יצנה, ומכאן זה הותרה לשוק אף דלא נתקיימה צה לגמרי מצות יצמין, אך י"ל דהיינו דוקא בחלוצה עזמה, אך בצרות דלא נעשה צהן מעשה חליצה, יש לומר דלא חייל צזה דינא דכיון שלא צנה שוב לא יצנה.

ואף דאנן קי"ל כרצי יוחנן (צ"י) דכל הצרות קיימי בלא יצנה ומשום שליחותייהו, אך הרי פשטות שיטת הרמב"ם דקי"ל דחלוצה אינה אסורה אלא מדברי סופרים וליכא כלל לאו דלא יצנה וז"ל הרמב"ם (פ"ה מייצום וחליצה ה"ב) החולץ ליצמתו נאסרה החלוצה היא וכל צרותיה על החולץ ועל שאר האחין וכולן אסורות עליהן מדברי סופרים כשניות שמאחר שמת אחיו בלא ולד נסתלק איסור ערוה מעל כל נשיו לפיכך תופסין צהן הקידושין כשניות עכ"ל, אך יש לומר דנהי דלא דרשינן דין לא יצנה ללאו, אך מ"מ דרשינן ליה לענין הפקעה מיצום, דל"ש דין יצום אחר חליצה, ומשום הכי החלוצה עזמה דאחחלא צה חליצה חייל צה דינא דכיון שלא צנה שוב לא יצנה, וע"י הותרה לשוק, משא"כ הצרות דלא נעשית צהן חליצה [ואף דלרצי יוחנן חזינן דאיכא דין שליחותייהו יש לומר דהיינו דוקא לענין הלאו, אך לענין ההפקעה מיצום י"ל דהיינו דוקא בארות יצמה דנעשית צה חליצה] ויעוין צרשב"א (מ"א) בטעמא דמקדש ארות יצמתו ליכא דינא דלא יצנה משום דלא אמרינן הכי אלא כשנעשה

מהני חיזור דאחין להתיר הכרה [וכדרך הגר"א] ולפ"ר היה נראה דתרי דיני חלוקין נינהו, וכדחילקן באמת הרמב"ם לתרי, אך צ"ב דהרי הרמב"ם סיים "שחליצת אחיות חליצה שאינה מעולה וחליצה שאינה מעולה אינה פוטרת את הנדה כמו שבארנו" ומדנקט כמו שבארנו משמע דחד דינא הוא.

ונראה דיסוד הדין אחד הוא, דצמקום דלא נתקיימה מצות חליצה צבית, לא הותרה אלא היצמה עצמה ומשום דאתחלה צה חליצה וחייל צה דינא דכיון שלא צנה שוב לא צינה, אך הנרות לא הותרו צכה"ג, ומשום דהך דינא דכיון שלא צנה אינו אלא בחלוצה עצמה, והא דבשעות מהני חיזור דאחין להתיר הנדה ובמעולה וגרועה לא מהני, ביאור הדברים, דבשעות הרי ליכא מעליותא שחליצת נרתה, וכיון דאין הבית נדרש אלא לחליצה פסולה דשייכא ציה, מהניא הך חליצה להתיר כל הנרות, אלא דבעינן חיזור דאחין, ומשום דצמקום דלא מצי לייצם מצות חליצה הויא על כל האחין, אך במעולה וגרועה, כיון דצמעולה שייכא חליצה מעולה, הרי היא נצבעת לחליצה מעולה, ונמצא דאף כשחזרה נרתה על כל האחין, אכתי לא נתקיימה המצוה, ולהכי לא הותרה נרתה.

ונמצא דיסוד הדין צתרווייהו אחד, דכל דלא נתקיימה מצות חליצה, לא הותרה אלא החלוצה עצמה ולא הנרות, אלא דבשעות שפיר נתקיימה המצוה בחיזור דאחין, ובגרועה ומעולה אף בחיזור דאחין אכתי לא נתקיימה המצוה.

אולם הנה צעיקר דרך הגר"א צישוב הסתירה, דצפ"ה מיירי הרמב"ם צשעות וצפ"ז במעולה וגרועה, יש ליעיין דהרי הרמב"ם הקדים (פ"ה ה"ו) ו"ל החליצה שחולץ היצם ליצמתו תחלה אס לא קדמה דבר אחר נקראת חליצה מעולה ואס קדמה גט או מאמר צין מיצם זה צין מאחיו צין צה צין צנרתה הרי זו נקראת חליצה פחותה עכ"ל וע"ז סיים הרמב"ם (ה"ט) נחלצה אחת מהן חליצה פחותה הותרה להנשא לזר זו שנחלצה אבל נרתה אסורה עד שתחלוץ גם היא או עד שיחלו

כל האחין לראשונה כו', ומשמע לכאורה דקאי אהך גוונא דקדמה גט או מאמר צה או צנרתה, וא"כ מיירי צמעולה וגרועה, וצוה מצוחר דצברי הרמב"ם דמהני חיזור דאחין להתיר הנרות.

ולכאורה היה נראה דהנה שיטת הרמב"ם (פ"ה ה"ו) צשיטת רש"י דכל היכא דלא מצי לייצם הויא חליצה פסולה, אולם כצר עמדו האחרו' צשיטת רש"י גופיה דלכאורה תרי דיני איכא, דאף דצריש הסוגיא (טו ב) לשון רש"י צכ"ד דגדר חליצה פסולה היינו "שאס רצה לייצם אינו יכול" אך גצי צעלת הגט פירש רש"י (טו ב) הא דחלץ לצעלת הגט לא נפטרה נרתה ו"ל צ' יצמות מאס אחד ונתן יצם גט לאחת מהן שוב אין חליצתה הוגנת כל כך דקלישא זיקתה ואס חלץ לה לא נפטרה צרה עכ"ל, ומשמע דצוה מודה דיסוד הדין משום דקלישא זיקה [וס"ל דצוה ליכא חסרון משום דאין יכול לייצם ואכמ"ל].

וכן מצוחר דצברי הרמב"ם דתרי דיני נינהו ו"ל כיון ששתייהן שוות חליצת כל אחת פוטרת נרתה, דלית ליה לשמואל אלא דחליצה מעולה צעינן, ואף על גב דהתחיל באחיות לא יגמור אף צנרות קאמר וחליצת צרה דרחל אינה גרועה משל רחל ושוות הן, גצי עריות אית ליה הכי וצכל אציורייהו, אבל צצנות גט ומאמר כל היכא דשוות הן זו פוטרת זו דהא אין אחת מהן יוצאה ממנו אלא כמו שצצרתה יוצאה, וצנהי אין הפסול שצחליצה אלא משום שאינה גומרת צהן לשמואל עכ"ל [ואכמ"ל צשיטת הרמב"ם].

ובאמת דלשיטת הרמב"ם ורש"י דגדר חליצה פסולה דאחות זקוקה היינו משום דאינו יכול לייצם דצפשוטו לא תלי צקלישות זיקה, ע"כ דתרי דיני איכא, דהרי צצעלת מאמר ל"ש כלל טעמא דאינו יכול לייצם, וצאמת מדצרי רש"י נראה דתלתא דיני נינהו, וצצעלת הגט טעמא משום קלישות זיקה, וצצעלת מאמר טעמא משום דאין החליצה מועלת להתירה לגמרי [ויעיין עוד צריטצ"א (צ"ט)] אך מדצרי הרמב"ם הכא צפ"ה משמע לכאורה דצעלת גט וצעלת

לענין חליצה, ולהכי מכאן ולהבא לא סגי בחליצת אחד מהן וצריכה חיזור על כל האחין, אלא דהיינו דוקא להחיר הצרות דבעינן לקיום המצוה, משא"כ לענין היסור החלוצה עצמה, סגי דאתחלל בה חליצה ע"י מקצת מן הצית, דחילל בה דינא דכיון שלא צנה שוב לא יצנה וכנ"ל.

ומעתה מיושבת סתירת דברי הרמב"ם, דכל מה דמצואר ברמב"ם דמהני חיזור דאחין להחיר הצרה, היינו בצעלת גט ובעלת מאמר, דיסוד החסרון משום דע"י בטל הנירוף בין האחין מכה תקנתא דגט ומאמר דתקינן רבנן לכל חד וחד, אך בחליצה פסולה דאחות זקוקה וחי"ל, דהתם יסוד החסרון משום דלא מצי לייצם, בזה ל"מ כלל חיזור דאחין [והא דצבעלת הגט ליכא חסרון משום דלא מצי לייצם, כבר ביארו ששיטת רש"י דדיינינן הכלל כחליצה אריכתא או מטעמא אחרינא ואכמ"ל] אלא דאכתי צריך לצאר לפ"ו ליטנא דהרמב"ם צפ"ז "כמו שבארנו" דמשמע דחד דינא הוא עס דין חליצה פסולה דפ"ה וי"ל.

מאמר חדא נינהו, וא"כ משמע דאין הטעם בצעלת הגט משום דלא מצי לייצם, וצ"צ גדר דין בעלת גט ובעלת מאמר לשיטת הרמב"ם.

ויש לדון לצאר, דהא בריש פרק גמליאל פליגי רבן גמליאל ורבנן אי יש גט אחר גט ומאמר אחר מאמר דתנן (ב"ב 6) רבן גמליאל אומר אין גט אחר גט ולא מאמר אחר מאמר ולא בעילה אחר בעילה ולא חליצה אחר חליצה והכמים אומרים יש גט אחר גט ויש מאמר אחר מאמר, ומסקינן בגמ' (ב"ב 6) דרבן גמליאל סבר אמור רבנן הא יבמה צדד כל מהני בה גט וצדד כל מהני בה מאמר גט אחר גט לא דחי דהא דחה ליה קמא ומאמר אחר מאמר לא קני דהא קני ליה קמא גט אחר מאמר ומאמר אחר הגט האי מילתא קא דחי והאי מילתא קא קני אך רבנן סברי דכל חד וחד תקינו ליה רבנן גט ומאמר ציבמה.

ומעתה יש לדון צביאור דברי הרמב"ם, דהא דסגי בחליצת אחד מן האחין להחיר את כל היבמות היינו משום דכל בית היבמין חשיב כחדא, אך אחר גט או מאמר כיון דכל חד וחד תקינו רבנן גט ומאמר ציבמה, ע"כ דיינינן להו מעתה כחלוקין אף